

עלון דברי חיים

לפרשיות תזריע - מצורע

וזה שאמר הכתוב "אדם" – אתם שקרויים אדם, ראוי לכם השלום, על כן כאשר ידבר אחד על זולתו לשון הרע, יגרור בזה פירוד ומחלוקת, ו"יהיה בעור בשרו שאת או ספחת", ומה תקנתו "והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים" שיש בהם מידת השלום וילמד מדרכיהם ויתכפר לו.

ברעיון זה ענה החפץ חיים על השאלה ששואלים רבים, מדוע הגויים שרויים בדרך כלל בשלוה, ואילו עם ישראל – העם הנבחר היא האומה היחידה השרוייה בצרות?

אך למה הדבר דומה, לשנים שהלכו יחדיו בליל חשוך ואפל, בסערה וסופת שלגים, ואיבדו את דרכם. תעו עד אבדן כוחותיהם ונפלו לארץ. השלג המשיך לרדת, וקברם תחתם. בבוקר מצאום עוברים ושבים, לא הרחק מן העיר הגדולה. מיד חלצום מכוך קברם הקפוא והבהילום לבית החולים. הרופא בדק את שיניהם, ומיל החל משפשף במרץ את אחד, סוטר לו ומעסה את איבריו בכל הכח.

עמד שם אדם, וחרה אפו על התנהגותו של הרופא, הלא שתי גופות הובאו לכאן, והנה הרופא מטפל פה רק בחולה א', ולמה לא בשניהם?

ענו לו הסובבים אותו – שוטה שבעולם! ודאי בדק הרופא את שניהם וראה שהגופה האחת קפאה למות ואפסו הסיכויים להחזירה לחיים, לפיכך אינו מטפל בה, ובשניה גילה פעימת דופק רפה, סימן לחיים, ועמל הוא בכל כוחו לחדש את מחזור הדם ולעוררה מקפאונה!...

הוא הדין בענייננו, הגויים "קפואים" הם, ודבר לא יחזירם לחיים, אין א"כ סיבה לייסרם בעולם הזה. אבל עם ישראל חי, ואף כי פעמים קופאים הם תחת תאוותיהם, נשארים הם בחיותם, ורק כאשר יחממום ויעוררום בעסווי היסורים, יקומו על עומדם ויעשו רצון קונם, על כן מייסרם ה'.

אוצרות התורה

"זאת תורת המצרע ביום טהרתו" [י"ד, ב'] ידוע המדרש: מעשה ברובל א' שהיה מחור בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז מי רוצה לקנות סם חיים? דחקו הבריות לקנות ממנו. רבי ינאי ישב באותה עת ולמד, וכששמע את הרובל שמכריז מי רוצה לקנות סם חיים, אמר לו בא תעלה לכאן ותמכור לי, אמר לו הרובל, לא אתה צריך ולא אנשים כמותך, הפציר בו רבי ינאי ועלה אליו הרובל, הוציא הרובל ספר תהילים והראה לו הפסוק "מי האיש החפץ חיים" – "נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב". אמר רבי ינאי כל ימי הייתי קורא פסוק זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רובל זה והודיע מי האיש החפץ חיים, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם "זאת תהיה תורת המצרע" – תורת המוציא שם רע.

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" [י"ב, ג']

שואלים חכמי ישראל: מדוע די בז' ימים כדי לקבוע שהרך הנוולד הוא בחזקת בר קיימא, ומלים אותו ביום השמיני להולדתו, ואילו לגבי מצות פדיון הבן, מורה לנו התורה לחכות חודש שלם, ולפדות את הבן ביום הל"א להולדתו?

ברוב המקרים, אם הרך הנוולד חי ז' ימים – סימן שהוא בר קיימא ואינו נפל, ורק אצל מיעוט קטן של תינוקות אי אפשר לקבוע זאת לפני שמלאו להם שלושים יום.

משום כך קיימת הבחנה בין מצות למילה למצות פדיון הבן, שבמצות מילה – כבמצוות אחרות בתורה – אנו מסתמכים על הכלל "אזלינן בתר רובא" ואנו מהלכים אחר הרוב, וכיון שרוב הילדים הם בחזקת בני קיימא בתום ז' ימים לחייהם, מקיימים מצות מילה ביום השמיני.

אבל בפדיון הבן, שיש הפסד ממון ממשי מצד האב – הפודה את בנו הבכור במתן 5 סלעים לכהן – חייבים לחכות ל' יום, שרק אז התינוק הוא ודאי בר קיימא, שכן קיים כלל בדיני ממונות, ש"אין הולכים בממון אחר הרוב"...

רבי ברוך הלוי אפשטיין זצ"ל

"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת" [י"ג, ב']

באור החיים הביא דמה שכתבה התורה "אדם" בא למעט שאין עובדי כוכבים מטמאים בנגעים, שבני ישראל קרויים "אדם" ואין עובדי כוכבים קרויים "אדם" [כדאיתא ביבמות ס"א].

אמנם יש להקשות: וכי יש מעלה בגוים מאיש הישראלי, שהם לא מטמאים בנגעים ואנו כן?

עוד קשה, הרי אמרו חז"ל שנגעים באים על עוון לשון הרע, ואומות העולם שחיים הם על לשון הרע, מדוע אינם נטמאים בנגעים?

בספר אפריון מיישב: עם ישראל נשמותיהם הם חלק אלוה ממעל, חצובות ממקום א', האחדות והשלימות חיוב בהם, והלשון הרע מוזיקה להם לאהבה והשלום. מה שאין כן אומות העולם אין האחדות והשלימות חיוב בהם ואין מוזיק בהם לשון הרע כלל, ועל כן אין עליהם נגעים כשמדברים לשון הרע ורכילות א' על זולתו.

וזה הטעם שדווקא בני ישראל קרויים "אדם" ואין אומות העולם קרויים "אדם", דשם אדם אינו בא בריבוי שהרי לא אומרים על ריבוי בני אדם "אדם". אמנם שם "איש" ו"אנוש" באים בריבוי ולשון רבים "אישים" או "אנשים". וזה מורה על אחדות ושלימות ששייך רק בעם ישראל, על כן נקראים בשם "אדם", מה שאין כן באומות העולם שמפורדים ואין בהם אחדות כלל, אינם נקראים בשם "אדם".

תמהו המפרשים מהו החידוש הגדול שחידש הרוכל, שהצליח לגרום להתפעלות גדולה שכזו אצל רבי ינאי, והלא כל דברי הרוכל הם פסוק מפורש ותו לא?

אלא, התפעלותו של רבי ינאי היתה בזה שהכריז הרוכל ואמר "מאן בעי סם חיים" ולא אמר "מאן בעי חיים", שלא דיבר הרוכל כלל על זכייה בחיי העולם הבא שזה אי אפשר לזכות רק ע"י תורה ומעשים טובים, אלא הכרזתו היתה לזכות לסם המעמיד את החיים הנצחיים, כשם שיש בתבואה ושאר אוכלים – דברים המעמידים אותם שלא ירקבו ולא יסריחו, כן יש סם – המעמיד את התורה והמצוות, ומהו הסם? "נצור לשונך מרע".

שהרי כתב החובת הלבבות [שער הכניעה פ"ז]: אמר א' החסידים הרבה בני אדם יבואו לעתיד לבוא ליום חשבון, ויראו להם מעשיהם שעשו בעולם הזה, ימצאו בספר זכויותם וזכויות שלא עשו, ויאמרו לא עשינו אותם, יאמרו להם, מעשים אלו נעשו ע"י שדיבר בכס וסיפר בגנותכם. וכן כשיחסרו מספר זכויות שעשו, או שימצאו בספר חובותם חובות שלא עשו, וכשיאמרו היכן הזכויות ומהיכן החובות שלא עשינו, יאמרו להם החובות נוספו עליכם בעבור פלוני ופלוני שדברתם עליהם, והם גם לקחו מכם זכויותכם בעת שדברתם עליהם. עד כאן דברי החובת הלבבות.

וכן אמר המלאך והמגיד מישירם למרן הבית יוסף, כאשר היו בני אדם שקמו נגד הבית יוסף, וכך אמר: בענין הקימות אשר קמו נגדך, אין להרהר, כי הם לא יזיקוך אלא הועילו לך, כי מי שאומר לשון הרע חבירו מנכין לו מזכויותיו ונותנים לזה שדבר בו וכו', דבר זה הוא אמת ויציב, ואילו היו יודעים בני אדם את זה, היו שמחים כאשר שומעים שאומרים רע עליהם כאילו נותנים להם כסף או זהב.

וזה שהכריז הרוכל מי רוצה סם להעמיד לעצמו את החיים, ולהנות מהתורה והמצוות שעשה שלא תאבדנה ואיש אחר יקחנה – "נצור לשונך מרע", דאם נשמר מלשון הרע לא יקרב איש זר בטוב ההוא.

וזה שאמר דוד "מי האיש החפץ חיים" – חיים הנצחיים "אוהב ימים לראות טוב" – בעמלו שעמל בעולם הזה – "נצור לשונך מרע", וזו היתה התפעלותו של רבי ינאי.

ובזה מבואר מדוע הביא המדרש את מעשה הרוכל על הפסוק הזה, לפרש את הפסוק "זאת תהיה תורת המצורע" – מתי תהיה תורתו והתורה ומעשים טובים של המוציא שם רע – לעצמו, "ביום טהרתו" – ביום שעשה תשובה ויבקש מחילה ממי שדיבר עליו.

החיד"א

"יוצא הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא" [י"ד, מ']

כתוב במסכת נגעים: מכאן אמרו "אוי לרשע ואוי לשכנו" – שאם כותל מפסיק בין ב' בתים, ונראה נגע בכותל לצד בית זה, בעל הבית השני הסמוך לו צריך להיטפל עמו, דכתיב "וחלצו את האבנים" לשון רבים.

כתב מהר"ם חאגיז: הקב"ה בגודל חסדו, לא דן את האדם לפי מעשיו בלבד, אלא קודם שיגמור דינו דן תחילה גם בצער שיגיע לבניו ולבני ביתו, האם ראויים הם לכך או לא. ואם

מצאם ראויים לכך, דן את בני המשפחה הרחוקים יותר האם ראויים לצער זה. ואח"כ דן את שכניו, ואח"כ את כל בני עירו. ואח"כ את כל העולם כולו – האם מגיע להם לסבול צער כתוצאה מגור דינו בבית דין של מעלה, ואם אכן בניו, בני משפחתו, שכניו, בני עירו והעולם ראויים לכך, אזי גוזר בית דין של מעלה על אדם זה ליענש.

וזה כוונת חז"ל – "אוי לרשע ואוי לשכנו" – מזה שהשכן גם משתתף בצער של הרשע, ראייה מוכחת שגם הוא ראוי לצער זה, דאילו לא היה ראוי, שכנו הרשע לא היה נענש.

עיני שמואל

סיפור השבוע

"וראה הכהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן" [י"ג, י'] מקשים המפרשים, בפרשתנו למדים שצבע לבן סימן לנגע וטומאה, ואילו לגבי שער המשתלח לעזאזל ביום הכיפורים, מצינו שצבע לבן סימן טהרה, דאמרו בגמרא: בראשונה היו קושרים לשון זהרית על פתח האולם מבחוץ, הלבין היו שמחים, לא הלבין היו עצובים, שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", הרי מכאן שצבע לבן סימן לטהרה וכפרת עוונות, ואיך לגבי נגעים צבע הלבן סימן לטומאה?

ונראה לבאר שהתורה לימדה לנו כאן שכאשר אדם חוטא בחטאים שבין אדם לחבירו – כלשון הרע ורכילות ומעורר ריב ומדון, הסימן הטהור ביותר נהפך לטומאה. והצבע הלבן שהוא סמל לטהרה נהפך לטומאה. ואל יחשוב האדם כי טוב עושה בזה שמדבר ומעורר ריב, ומעשיו טהורים הם, לא ולא! טמא הוא ונגע יקרב באהלו...

וסיפר רבי צמח שלומוביץ זצ"ל שבעיר א' בליטא, פרצה פעם מחלוקת גדולה שהיתה נטושה זמן רב, עד שגבר צד אחד והמחלוקת שככה. לאחר זמן הגיע תלמיד חכם לעיר והצטרף לצד החלש, וע"י זה שוב התעוררה המחלוקת בכל עוזה, והגיעה השמועה הזו לצדיק רבי ישראל סלנטר.

אמר על רבי ישראל סלנטר: יש והיצר הרע מגדל יהודי ומפטמו ב70 שנה של לימוד התורה הקדושה, הכל כדי שיוכל להצית מחלוקת, שכן בראותו תלמיד חכם – כולם ישמעו לו ויסחפו במחלוקת...

הוסיף על זה רבי צמח בשם רבי שמחה זיסל מקלם, שזהו מה שחז"ל סיפרו על יוחנן כהן גדול ששמונים שנה שימש בכהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי, היינו ששמונים שנה אלה היו כדי שיוכל להיות אח"כ צדוקי, והוא שאמר דוד המלך "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", שהיצר הרע אורב וצופה לצדיק שנים ארוכות כדי שיוכל להמיתו.

ובימי החוזה מלובלין היה אחד שקראו לו "דוד שותק", שהחוזה מלובלין אמר עליו, כי היצר הרע שמר אותו אפילו מאבק לשון הרע, כדי שיאמינו ללשון הרע שיאמר פעם...

אוצרות התורה

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה אליהו בן סעדה נ"י

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kossover@gmail.com